

Tisdagen den 22 oktober

Kl. 15.00

*Om åtgärder för att
förebygga dammkata-
strofer*

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

2 § Andre vice talmannen anmälde att *Berit Bölander* (s) fr. o. m. den 21 oktober skulle tjänstgöra som ersättare för Anita Gradin.

3 § Svar på interpellationerna 1985/86:6 och 18 om åtgärder för att förebygga dammkatastrofer

Anf. 1 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Birgitta Hambræus och Bengt-Ola Rytter har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta som en följd av översvämningarna tidigare i höst i Kopparbergs och Gävleborgs län som ledde till att bl. a. Noppikoskidammen i Ore älv genombröts. Jag avser att besvara interpellationerna i ett sammanhang.

Låt mig inledningsvis något uppehålla mig vid ansvarsfrågorna i samband med sådana händelser. Ansvaret för att hålla dammarna i skick och för konsekvenserna vid dammgenombrott vilar på anläggningens ägare eller eljest på den som handhar regleringen. Tillsyn över vattenföretag och vattenanläggningar enligt vattenlagen (1983:291) utövas av länsstyrelsen. Räddningstjänst vid inträffade dammgenombrott åvilar samhällets räddningstjänst, i första hand kommunerna. Länsstyrelserna kan i vissa fall ta över ledningen av räddningstjänsten.

Frågan om säkerheten vid landets dammar studeras av dammsäkerhetsnämnden. För närvarande pågår en omfattande kartläggning av kraftföretagens dammar inom den av SMHI och kraftföretagen bildade flödeskommittén. Arbetet syftar till att successivt utarbeta ett underlag för att bedöma behovet av kompletterande åtgärder vid dessa dammar. Kommittén för undersökning av allvarliga olyckshändelser har inlett undersökning med anledning av översvämningarna i Kopparbergs och Gävleborgs län.

Jag ser givetvis allvarligt på det som inträffade tidigare i höst i Kopparbergs och Gävleborgs län. Enligt min uppfattning är det ett allmänt intresse att händelser av detta slag inte inträffar och att skadorna vid inträffade dammgenombrott begränsas så långt som möjligt.

Därför kommer jag inom kort att föreslå regeringen att en särskild utredare tillkallas, med syfte att mer samlat bedöma behovet av åtgärder för att förhindra att sådana händelser som inträffade i Kopparbergs och Gävleborgs län upprepas. Utredningen bör bedrivas skyndsamt och under arbetets gång samråda med berörda parter, bl. a. kraftföretagen, SMHI, dammsäkerhetsnämnden och flödeskommittén.

Anf. 2 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka Birgitta Dahl för svaret på min interpellation.

Det råder fortfarande en viss oklarhet om vem som har ledningsansvaret när en stor olycka hotar. Birgitta Dahl säger att samhällets räddningstjänst, i första hand kommunen, har ansvaret vid inträffade dammgengombrott. Men när Noppikoskidammen brast meddelade länsalarmeringscentralen länsstyrelsen, men inte Orsa kommun eller brandchefen i Orsa eller polisen.

När det gäller Vässinkoskidammen blev det tack och lov aldrig något dammgengombrott. Det var alltså enligt Birgitta Dahls svar helt och hållet kraftföretaget som hade ansvaret för arbetet med att hindra att en sådan olycka skulle inträffa. Men det var enligt mångas uppfattning tack vare att brandmän från brandkårerna i Orsa, Rättvik, Mora, Leksand och Borlänge tog på sig ett mycket riskfyllt arbete med att tömma en vattenfylld tunnel för att nå en stängd reservlucka som dammen inte rann över. Brandmännen fick krypa ned i en 100 m lång tunnel och skjuta pumpar framför sig tills de nådde reservluckan och kunde öppna den. Brandmännen visste att de hade dammen över sig, att den var nära att översvämmas och att de då hade dränkts utan att kunna göra någonting för att bli räddade. Hela bygden har stor anledning att vara tacksam mot de här människorna för deras mod!

Räddningsarbetet – för att förhindra översvämning – gick alltså bra, men de som utförde det anser att det rådde en viss osäkerhet om vem som hade ansvar för vad. Det vore bra om regeringen gick igenom dessa erfarenheter så att klarare riktlinjer kan utarbetas.

Det är mycket bra att Birgitta Dahl kommer att föreslå regeringen att tillkalla en särskild utredare som i samarbete med andra som arbetar med frågan ser över de akuta hoten. Med tanke på SMHI:s varningar inför hösten kan det vara mycket bråttom. Marken är så genomvädd med vatten att allt regn kommer att rinna direkt ut i sjöar och dammar.

Kommer Birgitta Dahl att se till att man prioriterar de mest riskfulla dammarna? Är det helt klarlagt att ansvaret inte genom den statliga utredningen lyfts bort från dem som har den aktuella kunskapen om dammarna, nämligen kraftföretagen och de som har hand om den dagliga tillsynen?

Denna skyndsamma utredning kan enligt min uppfattning inte ersätta en mer djupgående undersökning av om något nytt inträffat som gör att våra dammar nu utgör ett hot. Är det så att det aldrig har regnat så här mycket förut? Eller har skogsbruksmetoderna någon del i orsaken att vattenflödena blir häftigare nu? I Vässinkoskidammens tillrinningsområde finns mycket stora kalhyggen. Jägmästare Katarina Eckerberg har för naturvårdsverkets räkning skrivit rapporten Skogsbrukets inverkan på yt- och grundvatten. Stora, tunga maskiner trycker ihop jorden så att vattnet får svårare att tränga

ned. En fullväxt skog absorberar enorma mängder vatten och avdunstar det. Kalhyggen och ungskog har inte denna förmåga att bromsa vattenflödet. Kärnkraften i vårt elsystem gör att vattenkraften har fått en ny roll som toppkraft i stället för baskraft. Har det någon betydelse för dammarnas säkerhet?

Det är viktigt att utreda orsakerna bakom dammhoten. Kommer Birgitta Dahl att se till att en sådan mer långsiktig utredning också kommer till stånd?

Anf. 3 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Herr talman! Jag får tacka energiministern för svaret.

Jag vill instämma i Birgitta Hambraeus tack till räddningsmanskapet i Noppikoski. Jag kan också instämma i hennes synpunkter kring behovet av att man bättre samordnar räddningstjänsten och kraftföretagen i sådana här situationer.

Det är mycket bra att vi får en utredning på den här punkten. Jag hoppas att det i direktiven till denna utredning också ställs väldigt hårda krav på den tekniska kvaliteten på sådana här dammar.

Vi skall komma ihåg att när det gäller de aktuella översvämningarna och damngenombrotten fördelade sig vattnet från de stora nederbördsområdena på två olika vattensystem. En liten förskjutning av nederbördscentrum hade inneburit ännu större vattenmängder i någotdera av vattensystemen. Det är lätt att tänka sig vilka ytterligare katastrofala följder det skulle ha fått.

Man kanske också skall snegla litet på hur restriktiv och noga man är med säkerheten när det gäller kärnkraften, för det här är också stora grejor. Det finns 10 000 dammar i Sveriges land. 1 000 av dem är stora dammar. De dammar som fick damngenombrott nyligen är inte särskilt stora utan tillhör kategorin något mindre dammar.

När det gäller tillsynen finns det tydligen vissa samordningsproblem mellan de olika myndigheterna också på den statliga sidan. Detta bör man också se närmare på i utredningen.

Befolkningen kring dessa dammlägen upplever att kraftföretagen hela tiden agerar på den yttersta marginalen när det gäller att rädda vatten till lågsäsongen, så att säga. Vattenståndet i Siljan var t. ex. 21 cm över dämningsskansen redan den 6 september. Det torde innebära att det är något fel på vattendomen. För att klara säkerheten måste man också samordna de tekniska kvaliteterna i dammarna med vattendomen på ett sätt som det tydligen nu inte är fråga om.

Katastrofen skulle ha blivit åtskilligt mycket större om inte dessa damngenombrott skett i områden där det ändå är relativt gles bebyggelse. För Kopparbergs läns del handlar det om dammskador för 1 milj. kr., och det är fråga om 28 milj. kr. i skador på hus och för företag. Men i en annan trakt med tätare befolkning skulle katastrofen ha kunnat bli fruktansvärd.

Anf. 4 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Energiministerns svar är inte helt tillfredsställande. Det är bra om det tillsätts en utredning. Energiministern använder uttrycket "utredare", men samtidigt pratar hon om ett stort allmänt intresse. Det är ju inte så att kraftföretagen har varit utan varningar för detta läge.

Prot. 1985/86:15
22 oktober 1985

*Om åtgärder för att
förebygga dammkata-
strofer*

Sven Henricsson skrev i ett tidigt läge ett brev till kommunikationsdepartementet och uttryckte sig bl. a. så här: "Det skulle därför vara närmast chockerande om de nu inträffade katastroferna inte tidigare kunnat observeras eller förutses. Det är också bekräftat att vattennivåerna i området steg ovanligt kraftigt och att vattenmagasinen snabbt uppnådde fastställda dämningssgränser i somras. De för sjöregleringarna ansvariga borde bl. a. på basis av SMHI:s prognoser ha kunnat göra tidigare vattenavtappningar i stället för att vänta till katastrofen var ett faktum."

På detta brev svarade kommunikationsministern att observationerna var klara och överlämnades den 27 augusti och att översvämningarna inträffade den 6 september. Han konstaterar att SMHI:s rapportskyldighet som statligt organ har fullföljts.

Vad skall man då dra för slutsats av detta? Jo, samma som i den rapport som länsstyrelsen i Örebro län gjorde efter översvämningarna 1977. Där fastställs att inte mindre än 31 dammanläggningar är behäftade med allvarliga fel, de flesta av dem med allvarliga fel på grund av uppenbar misskötsel. Att tappa vatten var för dyrt, svarar också vattenreglerarnas samorganisations överingenjör Per-Erik Olsson och menar att man inte haft någon anledning att hålla vattenståndet nere.

Birgitta Hambraeus tog upp en intressant aspekt. Det gäller de nya skogsbruksmetoderna. Hon snuddade vid kalhyggarna – att det blir färre träd som pumpar upp vatten. Men hon tog inte upp den mycket snabbare vattengenomströmning som sker genom utdikningen av vattensjuka skogsmarker. Även där marken inte är mättad med vatten får man en mycket snabbare genomströmning, och det är troligen en av de faktorer som man från SMHI inte har förutsett vid sina bedömningar, när dessa tidigare vattenregleringar gjordes.

Det finns alltså starka skäl för att göra denna utredning. Men det finns än starkare skäl för att göra den parlamentarisk, att ge den verklig bredd, eftersom det uppenbarligen är vattenkraftsindustrins vinstintressen som styr omsorgen om dammsäkerheten.

Detta är ingen ny fråga. Det är inte länge sedan vi hade en spricka i Suorvadammen, den väldigaste av våra vattenreservoarer. Det är inte länge sedan man konstaterade sättningar i Porjusdammen. Det är inte heller länge sedan det var fel på dammanläggningen i närheten av Boden. Det finns alltså mycket starka skäl för att titta på hur verksamheten bedrivs.

När Suorvadammen hade sin spricka var det inte ens Vattenfalls anställda som upptäckte den, utan det gjordes av en person som icke var anställd av Vattenfall.

Det finns således starka skäl att verkligen ta itu med dessa problem.

Anf. 5 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Mitt i det sista intensiva skedet av valrörelsen drabbades Gävleborgs och Kopparbergs län av svåra översvämningar. Det var en märklig erfarenhet att se hur de skarpa politiska motsättningarna plötsligt suddades ut och allt bara handlade om katastrofen som vi stod mitt upp i och hur man skulle minska dess effekter för de enskilda människorna, hur man skulle kunna hjälpa varandra.

Många människors livsverk raserades av de framvällande vattenmassorna. För många småföretagare, större företagare, enskilda, fastighetsägare och bönder har mycket raserats.

Jag mötte förtvivlade företagsledare, trötta, utarbetade och med tårar i ögonen men samtidigt tacksamma mot alla anställda som ställde upp och arbetade dag och natt, tacksamma mot alla – kända och okända – som ställde upp.

Man mötte också människors storhet. Jag tänker t.ex. på den äldre kvinnan som såg hela sin lilla presentaffär tillspilogiven. Jag förlorar väl 50 000, sade hon, men det är ju inget mot företaget i samma hus som förlorar miljoner. Jag klarar mig alltid, men hur skall det gå för dem? När man har en känsla av att egoismen breder ut sig och att vi är oss själva nog, kändes det bra att få uppleva denna hjälpsamhet och sammanhållning.

Vattennivån i Voxnan, Ljusnan och Dalälven var den absolut högsta som uppmäts på över 100 år.

Det regnade osedvanligt mycket i början på september. Marken hade ingen kapacitet att ta emot och absorbera nederbörden, och dessutom var grundvattennivån högre än normalt. Det fanns alltså flera orsaker till att vattnet ökade i vattendragen, med följande översvämningar.

Älvar forsade fram över bebyggelser och genom industrifastigheter. Vägar skars av, och byar isolerades.

Skadorna i Gävleborgs län beräknas för närvarande uppgå till 63,5 milj. kr., men den siffran kan komma att stiga. Vi vet heller inget om de dolda skadorna. Värst drabbades Ovanåkers kommun.

Länsstyrelsen kan med stöd av brandlagen överta ledningen av räddningstjänsten, men erfarenheten från mitt län visar att en i stort sett god samordning ägde rum och att de räddningsresurser som sattes in kunde användas på ett effektivt sätt utan att länsstyrelsen tog över. Men vissa brister kunde naturligtvis noteras på informationssidan. Länsstyrelsens uppgift blev att bistå räddningsledningen på olika sätt.

Kommunledningarna hade bråda dagar. Militärer sattes in från olika håll. De fick hårda jobb med invallningar. Alla som ledde och deltog i räddningsarbetet är värda ett stort tack, som jag härmed framför.

Radio Gävleborg gjorde också förtjänstfulla insatser när det gällde information och varningar. Den hade 35 extra sändningar under den aktuella veckan.

Jag har just sett i tidningarna att Kyrkans ungdom skall hjälpa till att bygga upp den helt raserade, enskilt ägda campingplatsen i Voxna. Det är ett fint initiativ.

Jag har efter katastrofen haft kontakt med en hel del av de drabbade företagarna. I dag är de åter optimistiska och har framtidstro. Deras samfälliga bedömning är att de hade varit totalt utslagna utan de lånemedel som de erhöll från staten. Det är också positivt att hjälpen kom så snabbt.

Men de drabbade företagarna kan tvingas "ta ner skylten" om de blir skyldiga att återbetala medlen till staten. Därför ställer jag kravet på regeringen: Ta bort återbetalningsskyldigheten! Det är ett oavvisligt krav, om industrin skall kunna fortsätta att ge arbete och trygghet åt voxnadalsborna och länsborna över huvud taget.

Prot. 1985/86:15
22 oktober 1985

*Om åtgärder för att
förebygga dammkata-
strofer*

Man måste också ta upp till diskussion frågan om ersättning åt alla de många enskilda fastighetsägare som får ekonomiska problem genom den höga självrisken de har att stå. Jordbrukarnas skador måste vidare ersättas i särskild ordning.

Översvämningarna måste betraktas som extrema, men det är ändå viktigt att man lär av erfarenheterna och att man lär ut till andra av dessa erfarenheter. Det är därför väsentligt att allt material blir sammanställt. Detta bör självfallet staten bekosta.

Jag noterar att statsrådet tillkallat en särskild utredare, vilket är positivt. Jag tror emellertid att det ligger mycket i det som Birgitta Hambraeus sade, nämligen att det behövs både en kortsiktig och en långsiktig utredning.

Bland de frågor som måste utredas är frågan om huruvida kalhyggen har någon betydelse för avrinningshastigheten, frågan om SMHI:s ansvar när det gäller information och SMHI:s kontaktvägar samt utbildnings- och samordningsfrågor när det gäller räddningsarbetet. Vidare måste utredningen se över frågor som rör kraftbolagens ansvar. Det gäller att kontrollera efterlevnaden av gamla vattendomar eller att ompröva dessa. Det handlar om dammarnas säkerhet. Lagen om räddningstjänsten måste också ses över. Någon ersättning för återställande efter en naturkatastrof finns inte i dag, och det är en stor brist.

Jag vill understryka att statsministerns besök i områdena var positivt. Det besöket bör också kunna underlätta vid bedömningen av ett fortsatt statligt stöd till de drabbade områdena och de drabbade människorna.

Anf. 6 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag vill först konstatera att vi i allt väsentligt har samma uppfattning om händelserna och om vilka lärdomar vi skall dra av dem. Det är särskilt värdefullt att denna interpellationsdebatt äger rum innan regeringen slutgiltigt har fastställt utredningsdirektiven, eftersom det ger oss möjlighet att där ta hänsyn också till de synpunkter som kommer fram här. Jag kan försäkra att så kommer att ske.

Jag vill instämma med de ledamöter av kammaren som har sagt – liksom för övrigt också jag gjorde i mitt interpellationssvar – att detta var en utomordentligt allvarlig händelse. Vi skall vara glada över att vi kunde undvika en svår katastrof och att inga människor kom till skada på ett allvarligt sätt, även om naturligtvis väldigt många människor drabbades personligt och materiellt av översvämningarna. Trots allt lyckades vi undvika allvarliga personskador.

Vi har all anledning att säga att vi är stort tack skyldiga dem som med sitt eget arbete och sitt eget uppträdande – jag tänker på den solidaritet och det goda omdöme som visades av både räddningspersonalen och allmänheten – bidrog till att händelseförloppet blev så förhållandevis bra jämfört med vad som skulle ha kunnat inträffa under allvarligare förhållanden.

Vad vi nu skall göra är att samla erfarenheter av det som hänt och se till att organisationen för framtiden blir bättre.

Självfallet prioriterade regeringen i första hand omedelbara hjälpinsatser. Det gäller både de praktiska katastrofinsatserna på platsen och stödet till de drabbade. Det som hittills har utgått är ju bara en första hjälp. Vilken form

stödet skall få kommer regeringen slutligt att ta ställning till sedan vi har fått länsstyrelsernas och den särskilda arbetsgruppens slutgiltiga bedömning av situationen och behovet. Samtidigt är vi mycket angelägna om att så snart som möjligt se över organisationen i syfte att förbättra den på basis av våra erfarenheter. Då är det viktigt att slå fast följande.

För det första: Ansvar rent juridiskt sett både för att sköta anläggningarna och för att ingripa vid olyckstillbud är klart fastslaget. Det hindrar inte att det kan finnas problem i den praktiska tillämpningen, och sådana förhållanden kommer vi att se över i utredningsarbetet.

För det andra: Vi har flera organ som redan nu sysslar med dessa frågor, såsom dammsäkerhetsnämnden, flödeskommittén och kommittén med ansvar för särskilda olyckstillbud i samhället liksom den ordinarie räddningstjänsten. Syftet med den särskilda utredningen är att man så att säga skall knyta ihop trådarna och försäkra sig om att vi utifrån en helhetssyn garanterar en bra organisation för framtiden.

Jag utesluter inte alls att det finns förhållanden som behöver förbättras, inkl. t. ex. de regler som enligt lagen skall fastställas av vattendomstolen. Jag vill inte slutgiltigt uttala mig om det, men det har ifrågasatts om inte reglerna borde vara än strängare med hänsyn till att de händelser som nu har inträffat uppenbarligen är av allvarigare natur än vad man kunnat förutse eller har räknat med. Det har att göra med att väderleksförhållandena och vattenförhållandena har varit onormala. Vattenfyllnaden i vattenmagasinen och marken har varit större än vad man har historisk erfarenhet av och därför har förutsatt. Det kan inte uteslutas att reglerna här behöver skärpas för att man skall uppnå större säkerhet. Det kan också finnas andra regler som behöver skärpas.

En sak trodde jag inte skulle behöva påpekas, nämligen att det självfallet inte är vinstintressen som skall bestämma dessa regler eller ligga till grund för utredningen. Det är naturligtvis samhällets ansvar för människors säkerhet i sådana här situationer som skall vara avgörande. Det kommer inte på tal att någonting annat skall spela den avgörande rollen. Vi kommer naturligtvis också i det sammanhanget att uppmärksamma alla tänkbara orsakssamband, även sådana som har att göra med nya företeelser i samhället.

Vi önskar ju att utredningen å ena sidan skall arbeta mycket snabbt – den kommer att få i uppdrag att bli färdig under 1986 för att snabbt kunna föreslå omedelbara åtgärder – och å andra sidan skall göra en djupare analys. Därför kommer utredningen också att få i uppgift att föreslå de ytterligare utredningar som kan behövas och som kan komma att kräva längre tid än den nu omedelbart aktuella utredningen.

Anf. 7 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Statsrådet Birgitta Dahl missförstod mig, om hon trodde att jag menade att det var vinstintresset som skulle styra utredningen. Den överingenjör som har intervjuats har emellertid gjort sådana uttalanden att det är helt klart att vinstintresset hos kraftverksföretagen – naturligtvis inom ramen för vattendomstolens bestämmelser om hushållningsgrad – styrt skötseln av dammarna och utsläppen och även lett till att vattennivån legat så nära katastrofgränsen att man, när de hastiga flödena kom, fick översväm-

ningar. På det sättet har vinstintresset spelat in. När dessutom en särskild utredare vid länsstyrelsen gör en genomgång och upptäcker att inte mindre än 31 dammar inom ett och samma län har allvarliga brister, som mest beror på dåligt underhåll och upprostade och murkna anläggningar, då har man rätt att tala om att vinstintresset har styrt just skötseln av anläggningarna.

Anf. 8 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Herr talman! Jag tycker att det svar vi har fått av energiministern ger en tillförsikt om att det i framtiden kommer förslag som leder till åtgärder som skapar den säkerhet som vi behöver. Det får inte vara så att människor som bor nedströms sådana här anläggningar skall behöva känna oro så fort det börjar regna litet mer än normalt. Just det faktum att resultatet hade kunnat bli mycket värre än det blev, om nederbördscentrum hade förskjutits mot endera vattensystemet, visar också att man måste planera dessa åtgärder med hänsyn tagen till ännu större vattenflöden än som faktiskt förekom.

Här har en mycket bra infallsvinkel demonstrerats av energiministern, och jag ser med tillförsikt på framtiden.

Anf. 9 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Jag tycker att det är bra att energiministern lyssnar till oss ute på fältet som har levt mitt uppe i den här katastrofen. Jag vill än en gång understryka det jag sade i mitt anförande, nämligen att det är väldigt många som lagt ned ett fint arbete ute i länen, ledningsgrupper, anställda och över huvud taget alla invånare i de berörda områdena. Det finns också anledning att vara tacksam för att den här katastrofen inte blev större och att inga människor direkt kom till skada.

Energiministern säger i sitt svar att utredningen under arbetets gång bör samråda med berörda parter, och sedan ges exempel på en del sådana parter. Jag förutsätter att det blir ytterligare parter som man samråder med. Ovanåkers, Bollnäs och Söderhamns kommuner, liksom även andra kommuner och länsstyrelsen i mitt län, har arbetat intensivt med det här problemet, och de har skaffat sig en betydande erfarenhet som det är viktigt att ta vara på.

Det är bra med en utredning. Det är i dag litet svårt att komma underfund med vad alla de kommittéer som arbetar på detta område egentligen sysslar med. Det är väldigt många trådar som hänger i luften, och det är därför positivt att vi får en samlad genomgång som ger en överblick över allt detta. Jag vill än en gång understryka att det behövs dels en kortsiktig utredning, dels en utredning på längre sikt.

Det finns ännu en sak som jag vill ta upp. Alla skador är ju inte redovisade, och det kan finnas dolda skador som kommer fram vid senare tillfällen. Man vet inte vad de stora vattenmängderna har åstadkommit överallt i vägkropparna, hur mycket som har underminerats, hur mycket som kan vålla skada framöver, osv. Det är viktigt att man har med också detta i bilden.

Anf. 10 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag tycker också att det är mycket bra att Birgitta Dahl lyssnar på denna debatt och tar intryck innan hon skriver direktiven till

utredaren. Det kanske är bra att gå den vägen – även om det verkar vara något av en omväg – att utredaren först skall titta på de akuta åtgärderna och sedan komma med förslag till mera långsiktiga utredningar. Om Birgitta Dahl vill gå den omvägen, får jag då fråga: Kommer utredaren att i direktiven få klart besked att han skall undersöka vad som behöver utredas i det långsiktiga perspektivet, också sådant som skogsbrukets eventuella inverkan, med våra moderna skogsbruksmetoder? Det kan annars finnas risk för att utredaren mer ser till kraftverksintressenas synpunkter.

Anf. 11 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag hyser respekt för den oro som finns för att vissa intressen kan glömmas bort eller dominera, men jag vill än en gång säga att en statlig utredare i sådana här sammanhang har att se till säkerheten före allting annat och självfallet skall beakta alla de orsakssamband som kan finnas.

Samhällets uppgift är att förutse händelser, inte att i efterhand upptäcka dem. Direktiven kommer att vara av sådan art att utredaren icke kan missförstå regeringens avsikter på denna punkt, utan de kommer att vara fullständigt klara.

Det kan däremot hända att jag i direktiven inte kan räkna upp alla de faktorer som utredaren kan komma att upptäcka. Jag utesluter inte att han kommer fram till saker som ingen i denna kammare eller i regeringskansliet i dag kan förutse. Jag utgår från att arbetet skall bedrivas på ett sådant sätt att utredaren dammsuger verkligheten på fakta, så att vi bättre kan förbereda oss och se till att händelser av detta slag inte inträffar.

Jag är naturligtvis glad över att missförståndet – om det var ett sådant – mellan Paul Lestander och mig numera är klarlagt. Det är viktigt att få detta klarlagt även för en större allmänhet.

Självfallet innebär inte utredningsuppdraget att ansvaret för vad som nu sker lyfts bort från kraftföretag och ägare. Ironiskt nog förhåller det sig i själva verket så, att när SMHI:s rapport kom för en tid sedan övervägdes tanken på att begära att en offentlig utredning skulle tillsättas. För att kraftföretagen emellertid inte skulle få den felaktiga uppfattningen att de då kunde vänta med att vidta åtgärder som åvilar dem enligt vattenlagen valde man i stället den s. k. flödeskommittén, där kraftföretagen sitter med, för denna översyn. Vi tillsätter dessutom nu en offentlig utredning, för att få den sammanhållna överblicken över situationen och en bedömning av vad vi skall göra. Det kommer självfallet att vara mycket viktigt att utredaren samråder med dem som lokalt och regionalt har erfarenheter.

Herr talman! Jag konstaterar att vi i allt väsentligt är överens om vad som nu behöver göras. Jag kan lova att utredaren skall få i uppgift att arbeta med all den snabbhet och noggrannhet som krävs och samtidigt initiera mera djupgående analyser, som kan kräva litet längre tid och som också kommer att genomföras.

Anf. 12 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag hoppas att statsrådet Birgitta Dahl i utredningsdirektiven lägger fast att det skall finnas skyldighet att göra återkommande inspektioner och vidta åtgärder för att underhålla dessa dammanläggningar, så att det inte

återigen upptäcks att det förekommer fortgående misskötsel och direkt vanvård av dammanläggningarna, som skall hålla inne sådana enorma vattenmassor som det är fråga om i en del av de stora huvudälvarna.

Anf. 13 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Jag vill fråga om energiministern har några synpunkter på de ränte- och amorteringsfria lån som mycket snabbt gavs till företagare och som, vilket jag sade i mitt anförande, betyder väldigt mycket för företagens fortlevnad. Frågan gäller alltså återbetalningsskyldigheten. Jag kan i och för sig förstå om energiministern inte kan ge ett heltäckande svar, men jag vill fråga om energiministern har synpunkter på hur detta problem skall lösas.

Anf. 14 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Den fråga som Gunnel Jonäng nu upprepar är det inte min uppgift att föredra i regeringen, och därför vore det fel av mig att svara på den. Dessutom är inte det utredningsarbete som behöver genomföras för att det skall vara möjligt att slutligt ta ställning till den typen av frågor klart. Jag kan säga att katastrofgruppen inom regeringskansliet regelbundet rapporterar till regeringen i dess helhet om de här frågorna och att vi kommer att ta ställning till dem så fort som möjligt av omsorg om de många människor och företag som drabbats.

Till Paul Lestander vill jag nu säga att skyldigheten att underhålla anläggningarna för att förebygga skador finns klart fastslagen i vattenlagen. Vattendomstolen har möjlighet att fastställa villkor för detta och länsstyrelsen är skyldig att inspektera. Vi kommer naturligtvis att se till att den här utredningen går igenom om dessa regler behöver skärpas med anledning av vad som har inträffat.

Ett viktigt inslag i den plan för vattenkraftsutbyggnad som riksdagen på regeringens förslag har tagit ställning till är en upprustning av äldre dammar och vattenkraftsanläggningar. Upprustningen behövs i och för sig som ett led i energiförsörjningen, men en viktig effekt är att många av de gamla dammar och vattenkraftsanläggningar som behöver rustas upp, till följd av det här programmet nu också kommer att bli upprustade. Det ingick i det förslag som riksdagen tog ställning till att uppbyggnaden av minikraftverk skall koncentreras just till vattenföretag där det redan finns gamla dammar och vattenkraftsanläggningar, dels därför att de behöver rustas upp, dels för att det blir billigast och ger minst miljöskada att uppföra minikraftverk i anslutning till äldre mindre anläggningar. Här har faktiskt ett arbete redan satts i gång, som kommer att leda till resultat under de närmaste åren.

Andre vice talmannen anmälde att Paul Lestander anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna och skrivelsen

1985/86:21 Förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956:236)

1985/86:24 Ändring i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter

1985/86:28 Fortsatt giltighet av lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål

1985/86:31 Fortsatt giltighet av lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall

1985/86:32 Redogörelse för tillämpningen av terroristlagstiftningen

Prot. 1985/86:15

22 oktober 1985

Meddelande om interpellationer

5 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställts

den 18 oktober

1985/86:34 av *Ingrid Hemmingsson* (m) till statsrådet Bengt Lindqvist om vidgade möjligheter för handikappade att få arbete på den öppna arbetsmarknaden:

Många unga människor med arbetshandikapp förtidspensioneras och ställs ofrivilligt utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Det är nödvändigt att deras möjligheter till anställning på den öppna marknaden förbättras.

Lönebidragets storlek är i dag beroende av vem som är arbetsgivare. Statliga myndigheter och ideella organisationer som anställer handikappade erhåller ett lönebidrag där staten betalar ut 90 % av lönesumman under obegränsad tid. En lönebidragsanställning hos en annan arbetsgivare utgår från en lägre procentsats och kan i någon mån sägas baseras på den handikappades situation genom att lönebidraget trappas av under högst en fyraårsperiod, för att därefter endast vid svårare handikapp förlängas med 25 eller 50 % av lönekostnaderna.

Den nuvarande konstruktionen av lönebidraget tar inte hänsyn till arbetshandikappets utveckling. Det måste vara bättre för den enskilde och billigare för staten om lönebidraget anpassas till den enskildes behov, så att det utgör ett verkligt alternativ till förtidspensionering eller anställning vid Samhällsföretag.

Vad ämnar statsrådet vidtaga för åtgärder för att underlätta för handikappade att få arbete på den öppna arbetsmarknaden?

den 21 oktober

1985/86:35 av *Nic Grönvall* (m) till finansministern om tillämpningen av vinstdelningsskatten:

Lagen 1983:1086 om vinstdelningsskatt har på många sätt förorsakat problem för näringslivet. Tidigare har uppmärksamats och diskuterats att

lagen rent faktiskt innebär att rörelseidkare eller företag som går med förlust under vissa omständigheter likafullt blir skattskyldiga enligt lagen om vinstdelningsskatt. Det torde vara den enda beskattningsslag i den civiliserade världen som låter förlustföretag betala vinstdelningsskatt.

Finansministern har i riksdagen uttalat sig ha varit medveten om dessa egendomliga konsekvenser av svensk lagstiftning redan då förslag om lagen framlades. Det är svårt att tro att detta uttalande kan vara sant. Det kan rimligen inte vara avsikten med statens beskattningsrätt att skatt skall inhämtas från dem som inte kan betala sina egna kostnader.

Lagen om vinstdelningsskatt är ett av många exempel på den totala okänsligheten för näringslivets villkor som ständigt demonstreras från socialdemokraterna. En grundläggande förutsättning för att man skall kunna bryta denna negativa trend är att löntagarfonderna avvecklas genom att lagen om vinstdelningsskatt upphör att gälla liksom övriga beskattningsslagar som ingår i löntagarfondskomplexet.

Nyligen har uppdagats ytterligare en risk för orimlig skattekonsekvens om tillämpningen av vinstdelningsskatten fortsatt skall vara uttryckligen bokstavsbunden.

I samband med organisationsförändringar i företag, vilka kan vara önskvärda att genomföra av många skäl, förekommer att rörelser förflyttas mellan olika bolag ingående i samma koncern. Eftersom regelmässig förflyttning av rörelse mellan olika bolag också innebär förflyttning av lagertillgångar, kommer dessa transaktioner regelmässigt att medföra att en varulagerreserv överförs från ett bolag till ett annat. Ett överförande av en varulagerreserv inom samma koncern leder inkomstskattemässigt icke till någon resultatpåverkan och således ej heller till någon skattepåverkan.

En tillämpning av 3 § lagen om vinstdelningsskatt efter dess ordalydelse skulle emellertid leda till att ett vinstdelningsskatteunderlag skulle uppkomma inom koncernen.

Bland de justeringar som inskrivits i 3 § lagen om vinstdelningsskatt upptages särskilt justering för lagernedskrivning, som genomförts i syfte att korrigera företagets beskattningsbara inkomst. Den förut redovisade situationen innehåller, som borde framgå av denna korta redovisning, inte någon sådan justering av beskattningsbar inkomst. Rimligen borde därför 3 § lagen om vinstdelningsskatt ej vara tillämplig.

1. Är finansministern beredd att företa åtgärder som innebär att ordalydelsen av 3 § lagen om vinstdelningsskatt utformas så att en justering av lagervärde som företages utan avsikt att förändra företagets redovisade beskattningsbara inkomst ej träffas av justeringsregeln i 3 § lagen om vinstdelningsskatt?
2. Anser finansministern det vara en rimlig princip att statens beskattningsrätt använts för att beskatta dem som inte kan betala sina egna kostnader?

Meddelades att följande frågor framstälts

Meddelande om frågor

den 18 oktober

1985/85:93 av *Alf Wennerfors* (m) till statsministern om ansvaret inom regeringen för den statliga löne- och personalpolitiken:

Regeringen har nyligen beslutat att det i regeringskretsen skall ingå en löneminister. Med andra ord flyttas den statliga lönepolitiken till finansdepartementet, där den nye löneministern som konsultativt statsråd ansvarar för bl. a. lönepolitiken. Samtidigt meddelades det att civilministern skulle koncentrera sig på bl. a. den statliga personalpolitiken.

Med anledning av detta vill jag ställa följande fråga till statsministern:

Kan statsministern redovisa skälen för att dela på ansvarsområdet för så näraliggande frågor för statstjänstemännen?

1985/86:94 av *Lennart Brunander* (c) till industriministern om verksamheten vid Eiser Strump:

Eiserledningens beslut om att lägga ned Eiser Strump i Borås och flytta över verksamheten till Malmö har jag själv och andra kritiserat många gånger.

Jag ansåg att beslutet var felaktigt av bl. a. följande skäl:

- Boråsfabriken hade fått ordning på sin produktion och gick med vinst.
- Affärsidéerna i Borås och Malmö var olika.
- Det var stor risk att nedläggningen i Borås skulle bli döden inte bara för Boråsfabriken utan också för Malmöfabriken och att strumporna i stället skulle importeras.

Tyvärr ser det nu ut som om vi får rätt. Eiserledningen planerar nu att importera strumpor i stället för att som nu göra dem i Borås när Malmö inte hinner med. Samtidigt vet vi att de stora kunderna som köpte sina varor från Boråsfabriken nu är ute och förhandlar om att själva importera. Eiser Strump i Borås kan även i dag tillverka strumpor till konkurrenskraftiga priser, och för mig förefaller det orimligt att då importera. Såvitt jag förstår är det endast ett ingripande från industriministern som kan rädda jobben i Borås – och på sikt även i Malmö.

Därför vill jag ställa följande fråga till industriministern:

Är industriministern beredd att vidta åtgärder för att förändra den nuvarande utvecklingen?

1985/86:95 av *Ingrid Hasselström Nyvall* (fp) till statsrådet Birgitta Dahl om försöksverksamhet med mindre vindkraftverk:

Det utvecklingsprogram för vindkraften som nyligen presenterats avser tiden fram till 1987 och skall ge underlag för eventuell upphandling av stora aggregat.

Prot. 1985/86:15
22 oktober 1985

Meddelande om frågor

Utvecklingen i Sverige synes därmed gå i motsatt riktning mot den i Danmark, där man har en framgångsrik satsning på mindre vindkraftverk i serie.

Sådana försök borde också kunna genomföras i Sverige, förslagsvis på Simpvarpshalvön i Oskarshamns kommun.

Har statsrådet för avsikt att vidta åtgärder för att möjliggöra försöksverksamhet med mindre vindkraftverk t. ex. enligt den danska modellen?

1985/86:96 av *Sven Henricsson* (vpk) till kommunikationsministern om provisorisk järnvägsbro över Ore älv:

I samband med den stora översvämningskatastrofen raserades järnvägsbron över Ore älv strax norr om Orsa. Enligt uppgift har försvaret, som har hög beredskap för att ersätta skadade järnvägsbroar, erbjudit SJ att som ett välmotiverat övningsobjekt på några få dagar bygga en reservbro. Av någon anledning tycks SJ ha bestämt sig för att ha trafiken avstängd i avvaktan på en helt ny bro.

Det betyder exempelvis att all trafik vid två stora timmerterminaler ligger still och att ersättningstrafik med bussar måste ske fram till mitten på nästa år, då en ny bro tidigast kan stå klar.

Fråga:

Är kommunikationsministern beredd att medverka till åtgärder för att på några dagar med hjälp av ingenjörstruppernas järnvägsförband få i gång trafiken på bandelen i fråga?

1985/86:97 av *Agne Hansson* (c) till statsrådet Bengt Göransson om förbättring av arbetssituationen i skolan:

Det har nu presenterats undersökningar som visar att sjukligheten ökar markant bland lärare närmare pensioneringen. Det tyder på en pressad arbetssituation i skolan.

Mot bakgrund härav vill jag fråga statsrådet:

Är regeringen beredd att vidta några åtgärder, och i så fall vilka, för att förbättra arbetssituationen i skolan?

1985/86:98 av *Jan-Erik Wikström* (fp) till utbildningsministern om kungl. bibliotekets lokalförhållanden:

Kungl. biblioteket, KB, i Stockholm har under många år haft mycket besvärliga lokalförhållanden. Trånga och nedslitna lokaler ledde redan för flera år sedan till att KB utdömdes som arbetsplats. Sedan ett antal år föreligger ritningar till en tillbyggnad som skulle lösa problemen och möjliggöra för KB att ge effektiv service.

Jag vill med anledning av detta fråga utbildningsministern:

Vad avser regeringen att göra för att lösa KB:s lokalproblem?

den 21 oktober

Prot. 1985/86:15
22 oktober 1985

Meddelande om frågor

1985/86:99 av *Bo Hammar* (vpk) till finansministern om avskrivning av utvecklingsländernas skuldbörda:

På några få år har u-ländernas samlade skuldbörda vuxit från 332 till 865 miljarder dollar. I bl. a. Afrika står en rad av de fattigaste u-länderna inför konkurs och totalt sammanbrott.

Socialistinternationalen har i ett upprop krävt omedelbara åtgärder. Annars hotas såväl i- som u-ländernas ekonomier av en kris i oförutsebar omfattning.

Jag vill därför fråga finansministern:

Finns, mot bakgrund av Världsbankens och Internationella valutafondens årsmöte nyligen, möjlighet till en omfattande avskrivning av skulderna, och vilka insatser kan Sverige göra i sammanhanget?

den 22 oktober

1985/86:100 av *Jan Hyttring* (c) till socialministern om förslag till riksdagen om förtroendevalda i försäkringskassorna:

Avser statsrådet framlägga förslag med anledning av betänkandet (SOU 1985:21) avgivet av utredningen om förtroendevalda i försäkringskassorna?

1985/86:101 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till finansministern om förslaget om höjt radpris i V65-spelet:

Enligt uppgift har AB Trav och Galopp (ATG) beslutat att höja V65-insatsen från nuvarande 60 öre/rad till 1 kr./rad. Denna åtgärd kan innebära minskade skatteintäkter för staten i form av en vikande omsättning, då vinstchanserna för framför allt småspelare dramatiskt minskar om de bibehåller samma insats som för närvarande. Svensk travsport bygger till stor del sin verksamhet på V65-spelet, och en minskning av omsättningen kan långsiktigt innebära stora svårigheter för travsporten i Sverige.

Har finansministern möjlighet att stoppa ATG:s förslag till ökat radpris, och är finansministern dessutom medveten om risken för minskade skatteinkomster till staten samt på sikt ekonomiska svårigheter för vår travsport?

1985/86:102 av *Pär Granstedt* (c) till statsrådet Mats Hellström om den svenska vapenexporten till Singapore:

Det har visat sig att svensktillverkade vapen som exporterats till Singapore därifrån vidareexporterats till länder som Sverige inte kan godkänna som mottagare, detta trots att Singapore garanterat motsatsen och också förnekat att en sådan vidareexport har skett. Nu hävdar regeringen att man fått tillräckliga garantier för att kunna återuppta vapenexporten till Singapore.

På vad sätt är de garantier mot vidareexport av svenska vapen som Singapore nu lämnat mer tillförlitliga än de som lämnats tidigare?

Meddelande om frågor

1985/86:103 av *Pär Granstedt* (c) till statsrådet Ingvar Carlsson om ändrade regler för tillstånd att transportera miljöfarligt avfall:

Det faktum att varje enskild kommun har att ge tillstånd för transport av miljöfarligt avfall som uppkommit i kommunen kan vålla stora administrativa problem för företag som sysslar med återvinning av avfall och har mycket stora upptagningsområden.

Är statsrådet beredd att ta initiativ till att öppna möjligheter för återvinningsföretag som bedöms lämpliga att få generellt tillstånd att transportera miljöfarligt avfall?

1985/86:104 av *Ingela Mårtensson* (fp) till utrikesministern om ändrade villkor för utländska flottbesök:

Regeringen har vid ett flertal tillfällen sagt sig vilja arbeta för en kärnvapenfri zon i Norden. För egen del har Sverige dessutom avstått från kärnvapen. Mot denna bakgrund framstår det som motsägelsefullt och oroande att ett amerikanskt krigsfartyg med regeringens samtycke besökt Göteborgs hamn utan att lämna garanti för att det inte fanns kärnvapen ombord.

Är statsrådet beredd att vägra främmande krigsfartyg tillträde till svensk hamn, såvida inte garanti lämnas för att inga kärnvapen finns ombord?

1985/86:105 av *Lennart Brunander* (c) till justitieministern om polisens förtroende för sin arbetsgivare:

Den förtroendeklyfta som uppstått mellan den svenska poliskåren och arbetsgivaren staten är mycket oroande. De aktioner som polisen genomfört den senaste veckan måste på ett menligt sätt ha inverkat på det svenska rättssamhällets funktion. Medborgarnas säkerhet har inte på ett tillfredsställande sätt kunnat garanteras. Det är regeringen som har ansvaret för att människor skall kunna känna sig trygga och säkra. Såvitt jag förstår är det regeringens åtgärder som har orsakat den uppkomna situationen. Regeringens handlande stämmer dåligt med det ansvar som regeringen har. Orsaken till polisernas missnöje är att man anser sig lurad av sin arbetsgivare. Den 1 november skulle sista steget i en ny organisation genomföras. Detta var sammankopplat med senaste löneavtalet; lönegradsuppflyttningar skulle ske samtidigt.

Efter valet har nu statens avtalsverk (SAV) begärt att få förhandla om de s. k. polistilläggen. Kunde man inte bli överens om detta hotade man med att uppskjuta omorganisationen. Eftersom denna förändring var sammankopplad med avtalet, kan inte heller de avtalade lönegradsuppflyttningarna genomföras. Enligt polisens uppfattning gör staten här ett avtalsbrott. Jag anser att det är mycket olyckligt att det härigenom uppstått en förtroendeklyfta mellan poliskåren och regeringen. Snabbt måste något göras så att ett förtroendefullt arbete åter kan komma i gång.

Mot denna oroande bakgrund vill jag ställa följande fråga till justitieministern:

Är justitieministern beredd att snabbt vidta åtgärder som återställer polisens förtroende för sin arbetsgivare och därmed också trygghet och säkerhet för medborgarna?

Prot. 1985/86:15
22 oktober 1985

Meddelande om frågor

1985/86:106 av *Hadar Cars* (fp) till utrikesministern om Raoul Wallenbergs öde:

Har regeringen genom statsminister Palme för avsikt att vid förestående samtal med den sovjetiske ledaren ta upp frågan om frigivning av Raoul Wallenberg och/eller att be Förenta Staternas president att han vid mötet i Genève tar upp denna fråga?

1985/86:107 av *Bengt Wittbom* (m) till statsrådet Bengt K. Å. Johansson om löneavtalens betydelse för arbetslösheten:

Skilda statsråd har vid flera tillfällen den senaste tiden uttalat, att för höga löneavtal 1986 kommer att leda till sjunkande sysselsättning och risk för ökad arbetslöshet. Därför sägs parterna ha ett direkt ansvar för avtalens konsekvenser. Statsministern har särskilt strukit under att det, enligt regeringens uppfattning, finns en gräns när det blir svårt att hålla nere den öppna arbetslösheten. Arbetsmarknadsministern å sin sida förnekar detta.

Vid vilken avtalsnivå för 1986 är det inte möjligt för regeringen att hålla tillbaka en ökad arbetslöshet?

1985/86:108 av *Bengt Wittbom* (m) till arbetsmarknadsministern om utvärderingen av ungdomslagen:

Regeringen uppdrog under 1984 åt AMS, Göteborgs universitet och konsultföretaget SINOVA att utvärdera ungdomslagen. Resultatet blev bl. a. en mycket kritisk rapport från SINOVA. Nu aviserar arbetsmarknadsministern en ny kontroll av hur ungdomslagen fungerar. Denna kontroll skall utföras av AMS, riksrevisionsverket och Göteborgs universitet.

Vilka motiv har arbetsmarknadsministern för att utesluta SINOVA ur det fortsatta utvärderingsarbetet?

1985/86:109 av *Per-Richard Molén* (m) till kommunikationsministern om igångsättande av visst vägbyggnadsprojekt:

Investeringsverksamheten i Sundsvallsregionen avtar. Gullfiber har på några få år avvecklat sin produktion i Timrå. 700 personer har förlorat sina anställningar. Skogsindustrin har moderniserat sina fabriker och dragit ner antalet arbetstillfällen. Byggnadsindustrin och transportnäringen behöver byggprojekt. Många i yrkesverksam ålder – särskilt ungdomar – söker sig till andra, mera expansiva regioner.

Mot bakgrund härav är det förvånande att regeringen är så passiv när det gäller åtgärder i Sundsvallsregionen, som relativt sett har det betydligt mer bekymmersamt än Uddevallaregionen.

Varför dröjer kommunikationsministern med beslutet att bygga den s. k. Deltavägen – ett av Sveriges mest lönsamma vägprojekt?

Prot. 1985/86:15
22 oktober 1985

Meddelande om frågor

1985/86:110 av *Kerstin Ekman* (fp) till försvarsministern om senareläggningen av vissa anskaffningar för försvaret:

Våren 1985 fattade riksdagen beslut om försvarets medelstillsdelning för 1985/86 i enlighet med förslag från ett enigt försvarsutskott. Likväl framgår det nu av regleringsbrevet för 1985/86 att regeringen dragit undan 150 milj. kr. som "ställt till regeringens disposition för senareläggning av anskaffningarna".

Jag vill därför fråga försvarsministern:

Varför har regeringen vidtagit denna ovanliga åtgärd och när kommer riksdagens beslut att fullföljas?

1985/86:111 av *Hans Petersson* i Hallstahammar (vpk) till industriministern om följderna av utländska förvärv av svenska företag:

Det finns ett stort intresse från utländska intressenter att köpa aktier i svenska bolag. Ett av de senast aktuella fallen är Arlas försäljning av aktier i Glace-Bolaget till transnationella Unilever. Försäljningen medför att kontrollen över Glace-Bolaget kommer i utländska händer. Följden kommer med all sannolikhet att bli att den svenska glassen produceras med mer utländska insatsvaror från Unileveranläggningar i andra länder. Detta kommer att motverka den svenska regeringens intresse av att styra efterfrågan av insatsvaror mot hemmamarknaden för att på så vis minska importen.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga industriministern:

Vilken betydelse har den ökade försäljningen av svenska bolag till utlandet för den svenska ekonomin?

1985/86:112 av *Ingvar Karlsson* i Bengtsfors (c) till arbetsmarknadsministern om ökning av sysselsättningen i ungdomslag:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidtaga i syfte att sysselsätta ett ökat antal ungdomar i ungdomslag inom den enskilda sektorn?

1985/86:113 av *Ingvar Karlsson* i Bengtsfors (c) till industriministern om sysselsättningen vid små och medelstora företag:

En av statens industriverk nyligen publicerad undersökning, SIND 1985:6, visar att svenska små och medelstora företag trots god lönsamhet inte tycks öka sysselsättningen.

Mot den här bakgrunden vill jag ställa två frågor till industriministern:

Vilka skäl tror industriministern förklarar att svenska småföretag inte ökar sysselsättningen?

Vad är industriministern beredd att göra för att öka småföretagens intresse av att öka sysselsättningen?

1985/86:114 av *Kersti Johansson* (c) till statsrådet Ingvar Carlsson om begränsning av användningen av kol i värmeverk:

Prot. 1985/86:15
22 oktober 1985

Meddelande om frågor

Halmstad planerar att använda bl.a. kol i ett nytt kraftvärmeverk. Föreningar som åstadkommes av kol medför miljöproblem och kommer i det aktuella fallet att drabba redan starkt försurade områden, bl. a. västra delarna av Småland.

Den framtida energiförsörjningen bör i huvudsak tillgodoses genom effektivare energianvändning och utnyttjande av inhemska miljövänliga energislager.

Tillgången på inhemska bränslen är god och olika tekniker har gett ökade möjligheter att tillvarata dessa. Energihushållning har dessutom minskat behovet av eldning med fossila bränslen.

Jag vill därför ställa följande fråga till statsrådet Ingvar Carlsson:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att undvika ökad användning av kol i svenska värmeverk?

1985/86:115 av *Margitta Edgren* (fp) till industriministern om översyn av rutinerna för debitering av TV-licensavgifter:

Televerket arbetar efter principen att TV-licensavgiften betalas kvartalsvis och att TV-abonnemang endast kan sägas upp kvartalsvis.

Detta medför t. ex. att barn till avlidna kan krävas på TV-licensavgiften efter föräldrarnas död, vilket också hänt.

Enligt uppgifter inser televerket att deras principer upplevs som stötande. Televerket skyller dock på att datorprogrammet som styr utsändningen av räkningar är så gammalt att det inte går att ändra.

Ämnar statsrådet medverka till att televerket ser över sina rutiner för TV-licensavgifter och därvid förändrar sina datorprogram?

1985/86:116 av *Alf Svensson* (c) till justitieministern om åtgärder för att stärka respekten för sjukvårdspersonals samvetsbetänkligheter:

Riksdagen har vid flera tillfällen debatterat sjukvårdspersonals rättigheter att inte behöva delta i arbetsuppgifter som man anser kränker det egna samvetet. Likväl har, alldeles uppenbart, inte resultatet blivit att sjukvårdspersonal respekteras för de samvetsbetänkligheter man uppger. Helt nyligen har detta faktum återigen aktualiserats.

Sjuksköterskan Annemarie Johansson som i Helsingborg utbildat sig till barnmorska erhöll inte, som sina kurskamrater, legitimation. Detta på grund av att hon vägrade att sätta in spiraler på patienter under utbildningstiden. Annemarie Johansson anser inte att spiraler bör karakteriseras som preventivmedel eftersom spiralen inte hindrar befruktning utan stöter ut det befruktade ägget.

Religionsfriheten bör innebära rätt att bestämma över sitt eget handlande så länge detta inte går ut över eller kränker andra människor och deras rättigheter.

Avser justitieministern att vidta åtgärder som stärker respekten för sjukvårdspersonals samvetsbetänkligheter?

1985/86:117 av *Alf Svensson* (c) till socialministern om information till skolpersonal om aids:

Immunbristsjukdomen aids spridning skrämmar oss alla. Ansvariga myndigheter måste med alla till buds stående medel motverka ytterligare spridning.

Då det är klarlagt att livsstilen spelar en avgörande roll för virussjukdomens spridning bör mycket stor vikt läggas vid upplysning. Inte minst måste vårt lands skolelever grundligt upplysas.

Märkligt nog tycks hittills inga direktiv ha utgått till skolpersonal. Det borde dock vara självklart att berörd personal på skolorna, dvs. skolläkare, skolsköterskor och biologilärare som undervisar i sexual- och samlevnadsfrågor, får direktiv och information om hur utomordentligt allvarlig sjukdomen är, hur den sprids och hur den motverkas. Detta för att kunna föra kunskapen vidare till eleverna.

Kommer socialministern att ta initiativ till att direktiv och information om aids tillställs berörd skolpersonal?

1985/86:118 av *Alf Svensson* (c) till utrikesministern om regeringens avståndstagande till kapningen av kryssningsfartyget Achille Lauro:

I ett pressmeddelande den 8 oktober fördömde regeringen genom förre utrikesministern "de terroraktioner som med en stigande intensitet präglar situationen i Mellanöstern". I uttalandet sägs att det är "positivt att FN:s säkerhetsråd kunnat enas om att fördöma Israels flygattack i förra veckan mot PLO-högkvarteret i Tunisien". Uttalandet gjordes dagen efter kapningen av det italienska fartyget Achille Lauro när händelseförloppet ännu var mycket oklart. Därför kan man förstå om avståndstagandet till fartygskapningen då blev både uddlöst och utan adress. Numera är det klarlagt att de fyra kaparna tillhör PLF, den Arafat-trogna delen av PLO, och att dess ordförande Abul Abbas också ingår i PLO:s exekutiva kommitté.

Avser regeringen att komplettera sitt avståndstagande till kapningen av det italienska kryssningsfartyget Achille Lauro?

1985/86:119 av *Marianne Andersson* (c) till statsrådet Birgitta Dahl om konkurrenskraften för inhemska fasta bränslen:

Har regeringen uppmärksammat att marknaden för utrustning avsedd för fastbränsleanvändning stagnerar och – om så är fallet – vilka initiativ avser regeringen att vidta för att förbättra konkurrenskraften för inhemska fasta bränslen?

1985/86:120 av *Siri Häggmark* (m) till utbildningsministern om huvudmannaskapet för vårdutbildningarna inom den kommunala högskolan:

Prot. 1985/86:15
22 oktober 1985

Meddelande om frågor

Högskolelagen föreskriver att all högskoleutbildning skall vara forskningsanknuten. Detta innebär att all undervisning skall vila på vetenskaplig grund, att forskning skall bedrivas samt att samverkan mellan utbildning, forskning och utvecklingsarbete skall främjas.

Den högskolereform som trädde i kraft 1977 innebar en kraftig vidgning av högskolebegreppet. Ett stort antal "nya" högskoleutbildningar fördes in i högskolan och kom att omfattas av högskolelagen, däribland vissa medellånga och korta vårdyrkesutbildningar som riksdagen fattade beslut om 1979. Riksdagen fattade emellertid inte något beslut om huvudmannaskapsfrågan vid det tillfället, utan avvaktade huvudmannaskapskommitténs förslag.

Kommitténs förslag i dess betänkande 1981 innebär att en samordnad och enhetlig högskoleutbildning ökar om huvudmannaskapet är enhetligt för hela högskolan, dvs. ett statligt. Riksdagen beslöt 1982 att behålla det kommunala huvudmannaskapet. De högt satta målen om en enhetlig organisatorisk samordning av all högskoleutbildning som 1968 års utbildningsutredning framförde kom aldrig till stånd.

Det har också visat sig att de kommunala högskoleutbildningarna har haft problem och att forskningen inom vårdutbildningarna fungerar mindre bra på många håll eller inte alls.

Mot denna bakgrund frågar jag om utbildningsministern kommer att ta initiativ till ett statligt huvudmannaskap för vårdutbildningarna inom den kommunala högskolan.

1985/86:121 av *Lennart Pettersson* (s) till utbildningsministern om teknikerbristen på data- och elektronikområdet:

Bristen på kvalificerade tekniker, speciellt på data- och elektronikområdena, innebär redan nu stora problem och hotar svensk industris långsiktiga konkurrensförmåga.

Industridepartementet har bitt Ingenjörsvetenskapsakademien utreda behovet av ytterligare satsningar för att snabbt råda bot på teknikerbristen.

IVA:s förslag kan i all korthet sammanfattas enligt följande: Höj anslagen till de tekniska högskolorna med 30 %, utbilda fler civilingenjörer och inrätta en ny gymnasieingenjörslinje.

Jag ber att få ställa följande fråga till statsrådet Lennart Bodström:

Vilka åtgärder avser utbildningsministern att vidta med anledning av teknikerbristen på data- och elektronikområdena?

1985/86:122 av *Hans Dau* (m) till kommunikationsministern om åtgärder för att minska telefonkostnaderna för handikappade:

Den av telverket planerade höjningen av teletaxorna från den 1 januari 1986, som ur många synpunkter säkert är väl motiverad, kommer dock att ytterligare öka de handikappades isolering och få allvarliga sociala konsekvenser för dessa grupper. För de rörelsehindrade kan den höjda abonne-

Prot. 1985/86:15
22 oktober 1985

Meddelande om frågor

mangsavgiften medföra en så kraftig belastning på den privata ekonomin att de tvingas avstå från den enda kontakt med omvärlden som står till buds, nämligen telefonen. Många handikappade tvingas använda telefonen lokalt i betydligt större utsträckning än andra just på grund av sitt rörelsehinder. Man behöver ha kontakter med hemtjänst, färdtjänst, sjukvårdsinrättningar och myndigheter. Ofta är telefonen den enda möjligheten att ha kontakt med vänner och släktingar.

De handikappade är i större utsträckning än andra bundna till den egna bostaden. Telefonen är tyvärr för många en umgängesform som de är hänvisade till i stället för att direkt kunna umgås med vänner och bekanta.

Jag frågar därför med hänvisning till det anförda:

Har kommunikationsministern för avsikt att på något sätt lätta bördorna för de handikappade om televerket genomför den planerade taxehöjningen?

7 § Kammaren åtskildes kl. 15.43.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Gunborg Apelgren